וישלח

א. אין פסוק[1] „ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והי׳ המחנה הנשאר לפליטה״, שטעלט זיך רש״י (אין צווייטן דיבור המתחיל) אויף די ווער־טער „והי׳ המחנה הנשאר לפליטה״ און איז מפרש: „על כרחו כי אלחם עמו״, און דערנאך איז ער ממשיך ווייטער „התקין עצמו לשלשה דברים כו״ (כד־לקמן סעיף ג).

דאס וואס רש״י דארף זיך בכלל אפ־שטעלן אויף די וועדטער פון פסוק און זיי מפרש זיין

— וואס לכאורה איז דער פירוש פון פסוק מובן בפשטות[2],

אז דורך צעטיילן אלעמען אין צוויי מחנות, איז אפילו ווען עשו זאל בא־פאלן און איינעמען איין מחנה, וועט די צווייטע מחנה קענען אנטלויפן —

איז[3] ווי מפרשי רש״י[4] זאגן, אז דא איז שווער דער לשון „והי״, וואס איז משמע אז „המחנה הנשאר״ וועט זיכער זיין „לפליטה״ — וואס אויף דעם קען מען פרעגן: אפילו דורך צעטיילן אלעמען אין צוויי מחנות איז נאך ניט אינגאנצן זיכער אז די צווייטע מחנה וועט זיך גע־ווים ראטעוון; ס׳איז נאר אז דאס גיט א בעסערע מעגלעכקייט פאר דער הצלה פון דער צווייטער מחנה —

האט דאך בהתאם לזה געדארפט שטיין (אנשטאט „והי״) א לשון וואס ווייזט אויף „אולי״ ?

באוואנרנט עס רש״י, אז דער לשון „והי״ מיינט טאקע „על כרחו״ (און ניט ווי דער אבן עזרא און אנדערע מפר־שים ווילן איינטייטשן אז „והי״ דא איז פירושו „אולי יהי״), אז ס׳איז א דבר ברור אז די מחנה וועט זיין לפליטה, און די זיכערקייט איז — „כי אלחם עמו״ און ניט דערלאזן אז עשו זאל איינגעמען אויך די צווייטע מחנה.

דער פירוש איז אבער ניט מובן:

א) מיט וואס גיט דער „אלחם עמו״[5] א וודאות גמורה[6] אז די צווייטע מחנה[7] וועט זיין לפליטה[8]? אפילו אויב די כוונה איז[9], אז אין דער צייט פון יעקב׳ס מלחמה מיט עשו׳ן פאר דער ערשטער מחנה וועט די צווייטע מחנה זיך קענען ראטעוון דורך אנטלויפן — איז נאך אלץ ניט פארזיכערט די פליטה פון דער

---

1) פרשתנו לב, ט.

2) כפי׳ הראב״ע ורמב״ן עה״פ. וברמב״ן: על דרך הפשט כו׳.

3) כדמשמע מקושיות הראב״ע לרש״י. וראה הערה הבאה.

4) ספר זכרון, גו״א באר מים חיים, מהרש״ל הובא בשפ״ח דבק טוב, דברי דוד להט״ז.

5) באם הכוונה למחנה השני שהם ילחמו כמשמע מפי׳ ספר זכרון. ועד״ז בפסיקתא דר״כ יט: מיכא ולהלאה אנו עבדין קרבא עימי׳. מדרש לקח טוב.

6) ראה משכיל לדוד בפרש״י. וגם לפי׳ הב׳ בחזקוני ד,לאחר שיכה המחנה הראשון יהא הוא ואנשיו יגעים ועייפים ויהא המחנה הנשאר לפליטה שלא יהא יגע וילחם עמם ויהרגם״, הרי מידי ספק לא יצא.

7) נוסף על הקושיא שמקשה באלשיך כאן (קושיא הד׳ (והה׳).

8) ולפי זה צריך לפרש לפליטה מן המלחמה לא שינוסו וכיו״ב, אלא ינצלו מן המלחמה כי ינצחו אותו. וראה לך יד, יג ובפרש״י.

9) כפי׳ הא׳ בחזקוני עה״פ. ט״ז ושפ״ח בפרש״י. וראה ספורנו עה״פ.

צווייטער מחנה[10]: ס׳איז נאר וואס נאכן צעטיילן „לשני מחנות" גיט דער „אלחם עמו" א נאך בעסערע געלעגנהייט פאר הצלה ופליטה, כנ״ל.

ב) וואס איז דער „על כרחו", און למאי נפק״מ דא די הדגשה אז ס׳איז „על כרחו" — נגד רצונו פון עשו? דא איז דאך נאר נוגע צו מדגיש זיין, אז דורך „אלחם עמו" וועט די צווייטע מחנה זיכער גערעטעוועט ווערן.

דער רמב״ן איז מסביר, אז די זיכער-קייט פון יעקב׳ן[11] איז געווען צוליב דעם וואס „יעקב יודע שאין זרעו כולו נופל ביד עשו, אם כן ינצל המחנה האחד על כל פנים" — אבער מען קען ניט לערנען אזוי לויט רש״י, וואס דעמאלט איז די וודאות פארבונדן מיט אן אנדער סיבה און ניט מיטן טעם „כי אלחם עמו", ווי רש״י איז מפרש ומדייק בפירושו.

ב. לכאורה וואלט מען געקענט פארענטפערן שאלה אחת בחבירתה — עכ״פ בדוחק גדול: מיט די ווערטער „על כרחו" מיינט ניט רש״י צו זאגן, אז די פליטה וועט זיין בוודאות, נאר ער איז מסביר דעם אופן פון דער פליטה, אז זי וועט זיין „על כרחו" וויל „אלחם עמו"[12].

לפ״ז איז (נוסף על העיקר אז „על כרחו" — איז דאך וודאות) די שאלה אויף דעם גופא: פון וואנעט איז די הוכחה פון פסוק (לפשש״מ) אז „אלחם עמו"?

[בשלמא לפי הנ״ל אז רש״י כוונה בפירושו איז צו מדגיש זיין די וודאות פון „המחנה .. לפליטה" איז ער עס מדייק ומוכיח פון לשון „והי״" וואס שטייט אין פסוק, כנ״ל, און מיט „כי אלחם עמו" איז ער נאר מסביר דעם טעם פארוואס ס׳איז וודאי; משא״כ לפי הנ״ל, איז (אדרבה) רש״י (בעיקר) אויסן צו מפרש ומחדש זיין אז דא רעדט זיך וועגן „אלחם עמו" (און דעריבער וועט זיין „המחנה הנשאר לפליטה" באופן פון „על כרחו") — איז אויף דעם ניטא קיין הוכחה פון פסוק].

ג. וויטער איז רש״י ממשיך (אין דעם ד״ה הנ״ל) „התקין עצמו לשלשה דברים לדורון לתפלה ולמלחמה, לדורון ותעבור המנחה על פניו[13], לתפלה אלקי אבי אברהם[14], למלחמה והי׳ המחנה הנשאר לפליטה".

איז דא ניט מובן: א) פארוואס ברענגט רש״י דא אלע שלשה דברים בעת אז אין זיין פירוש רעדט ער נאר וועגן זיין גרייט זיין למלחמה? דאס וואס „התקין עצמו" אויך „לדורון לתפלה", ווייס מען פון די ווייטערדיקע פסוקים און דארטן שטייט עס במפורש, ווי רש״י ברענגט זיי אראפ.

ב) את״ל אז אין דעם פסוק וואו ס׳רעדט זיך אז יעקב איז געווען גרייט גיין אויף מלחמה איז נוגע וויסן אז דאס איז ניט דער איינציגער מיטל און אפילו ניט דער ערשטער מיטל והתחלה — נאר, אדרבא, פריער זיינען דורון

10) וראה ט״ז שם: וזהו הוא בודאי שבידו לנוס משם אע״פ שספק אם תועיל הפליטה.

11) כן משמע מפשטות לשונו, דמ״ש „והכוונה בזה" בא להסביר דעת המדרש ורש״י. וכן מוכח מהלשון בטור הארוך. אבל ראה המשך לשונו „וגם זה ירמוז כו׳".

וראה בבחיי כאן, שהעתיק מ„דרשו רז״ל" רק תיבת „על כרחו", ומוכח, שלא בא לבאר דעת רש״י (והמדרש) ע״ז שינצל ע״י מלחמה, כ״א רק זה שינצל בודאי, כדלקמן בפנים.

12) ראה באר יצחק בפרש״י כאן

13) לקמן לב, כב.

14) לב, יו״ד.

ותפלה, איז אבער ניט פארשטאנדיק פארוואס ער פארבינדט עס און — אלס א המשך צו זיין פירוש „על כרחו כי אלחם עמו״ ?

ג) נאכמער: אפילו וועו רש״י וויל (מאיזה טעם שיהי׳) מפרט זיין אז צוזא־מען מיט זיין גרייטן זיך למלחמה האט זיך יעקב אויך געגרייט לדורון ולתפלה (וואס טעמא בעי, כנ״ל, וויבאלד אז זיי שטייען גלייך וויייטער אין דער פרשה מפורש) קען מען פרעגן לאידך גיסא: צוליב וואס דארף ער איבער׳חזר׳ן אז „התקין עצמו״ (אויך) צו „מלחמה״ — נאכדעם ווי ער איז מפרש פריער אז יעקב האט געזאגט „אלחם עמו״ — רש״י האט בלויז געדארפט מוסיף זיין אז „התקין עצמו (אויך) לדורון ולתפלה״.

דער ראם[15] לערנט, אז מיטן המשך הפירוש „התקין עצמו לשלשה דברים״ איז רש״י אויסן צו ברענגען א הוכחה צו זיין פירוש אז „והי׳ המחנה הנשאר לפ־ליטה״ מיינט „על כרחו כי אלחם״ — וויבאלד רז״ל[16] זאגן אז „התקין עצמו לשלשה דברים״, און דעם פרט אז התקין עצמו למלחמה געפינט מען ניט אין פסוק מפורש (ווי מען געפינט בנוגע דורון און תפלה), במילא מוז מען זאגן אז די ווערטער „והי׳ המחנה הנשאר לפליטה״ מיינט דעם ענין המלחמה.

רש״י זאגט אבער ניט אז „התקין עצמו כו״ איז א מאמר חז״ל (מדרש),

ואדרבא — פשטות לשון רש״י איז אז נאכדעם ווי מען ווייס אז „אלחם עמו״ ווייס מען אז לויט פשוטו של מקרא איז „התקין עצמו לשלשה דברים״ — אויך מלחמה.

15) ועד״ז בשפ״ח בשם המהרש״ל.

16) תנחומא (באבער) כאן ו. קה״ר פ״ט, יח. ילש״ש כאן רמז קלא. פסיקתא דר״כ יט.

ד. אויך פאדערט זיך ביאור אין דעם המשך בפירושו „התקין וכו׳״:

א) דער סדר פון די שלשה דברים ווי רש״י רעכנט זיי בפירושו — „לדורון לתפלה ולמלחמה״[17] — איז בהיפך פון דעם סדר הפסוקים וועלכע רש״י ברענגט דא גלייך לראי׳[18]: „ותעבור המנחה על פניו״ („לדורון״) שטייט נאך דעם פסוק „אלקי אבי אברהם״ (לתפלה), וועלכער קומט (גלייך) נאך דעם פסוק „והי׳ המחנה גו״ (מלחמה) — רש״י איז משנה פון זייער סדר אין דער תורה[19]?

ב) אין מדרש געפינט מען (אויסער די ראיות פון די פסוקים וועלכע רש״י ברענגט בפירושו, כנ״ל) ראיות פון אנ־דערע פסוקים: „תפילה[20] — הצילני נא מיד אחי[21], לדורון — ואמרת לעבדך ליעקב מנחה היא שלוחה[22], למלחמה — וישם את השפחות וגו׳ והוא עבר לפניהם גו״[23]; און במ״א[24] במדרשים

17) ברמב״ן הביא מפרש״י הסדר „לתפלה ולדורון ולמלחמה״. אבל בדפוסים שראיתי וכן בדפוס ראשון דרש״י הוא כבפנים. ואולי העתיק זה הרמב״ן ממדרש שכן הוא סדרם בקה״ר ותנחומא (באבער) ופסיקתא דר״כ שם. ובדפוס שני וכו״כ כת״י רש״י הסדר: לדורון למלחמה ולתפלה (כביל״ש ומדרש לקח טוב).

18) להעיר דבכמה כת״י (שבהערה הקודמת), אף שבתחילת הלשון הסדר הוא „לדורון למלחמה ולתפלה״, הנה בהמשך הלשון כשמפרט הראיות מהכתובים, סדרם הוא דורון תפלה ומלחמה. ועד״ז הוא במדרש לקח טוב (אלא ששם הרא׳ לדורון ומלחמה היא לא מאותם הכתובים שבפרש״י כדלקמן בפנים).

19) ובקה״ר שם הלימוד מהכתובים הוא כפי סדרם בהפרשה (כדלקמן בפנים). וכסדרם בהתחלת הדברים „לתפלה לדורון ולמלחמה״.

20) קה״ר שם.

21) לב, יב. וכתוב זה הובא גם בפסיקתא דר״כ (ניוארק, תשכ״ב) שם כרא׳ על תפלה.

22) לב, יט.

23) לג, ב־ג.

24) מדרש לקח טוב שם.

געפינט מען די ראי׳ אויף „דורון״ — „דכתיב[25] ויקח מן הבא בידו מנחה״, „למלחמה דכתיב[26] ויחץ את העם אשר אתו״[27];

לפ״ז איז ניט מובן אין פירוש רש״י: ממ״פ, אויב רש״י וויל ברענגען פון די פסוקים וואו עס איז מפורש ווי יעקב האָט די ענינים געטאָן בפועל (ניט די פסוקים וואו ס׳רעדט זיך וועגן דער הכנה והקדמה צו זיי) — ווי ס׳איז משמע פון דעם וואָס די ערשטע ראי׳ אויף „דורון״ ברענגט ער פון „ותעבור המנחה על פניו״ (און ניט פון די פריער־דיקע פסוקים, אַנהויבנדיק פון „ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו״ וכיו״ב, וואו ס׳רעדט זיך ווי יעקב האָט צוגעגרייט און אויסגעשטעלט די מנחה, און דער־פאר האָט רש״י (בפשטות) בוחר געווען די ראי׳ פון „ותעבור המנחה״ — שילוח המנחה בפועל)

— לפ״ז האָט ער געדאַרפט אויך אויף תפלה און מלחמה ברענגען די פסוקים וואו דער תוכן הדברים איז דער לפועל: בנוגע לתפלה פון „הצילני נא מיד אחי מיד עשו״ און בנוגע למלחמה פון „וישם את השפחות וגו׳ והוא עבר לפניהם״ (ווי רש״י טייטשט דאָרטן „אם יבוא אותו רשע להלחם ילחם בי תחילה״). און ניט פון התחלת התפלה „אלקי אבי אברהם״ און ניט פון יעקב׳ס דיבור („והי׳ המחנה וגו׳, פון וואָנעט מ׳לערנט אַרויס אַז ער האָט געזאָגט) אַז ער איז גרייט אויף מלחמה;

און אויב רש״י וויל ברענגען ניט די מעשה בפועל נאָר ווי „התקין עצמו לשלשה דברים״, זיין הכנה, האָט ער אויך באַ דורון געדאַרפט ברענגען דעם פריערדיקן פסוק כנ״ל.

ג) וויבאַלד רש״י האָט שוין געזאָגט אַז דער פסוק „והי׳ המחנה הנשאר לפ־ליטה״ מיינט „אלחם עמו״, וואָס דאָרף ער נאָכאָמאָל אויסטייטשן בסוף פירושו אַז די ראי׳ אויף „התקין עצמו .. למלחמה״ איז פון דעם פסוק „והי׳ המחנה הנשאר לפליטה״[28]?

ד) דיוק הלשון „התקין״ — ניט „הכין״ וכיו״ב[29].

ה. דער ביאור בכל זה:

פון פשטות המשך הכתובים איז משמע, אַז נאָכדעם וואָס די מלאכים האָבן זיך אומגעקערט און מודיע גע־ווען יעקב׳ן אַז עשו איז „הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו״, האָט יעקב זיך צום אַלעם ערשטן געגרייט למלחמה — „ויחץ את העם גו׳ ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת וגו׳״, דערנאָך האָט ער מתפלל געווען ויאמר יעקב אלקי אבי אברהם גו׳, און דערנאָך האָט ער אַנגעהויבן צו גרייטן א מנחה לעשו[30].

דאָס איז אַבער ניט גלאַטיק: עס איז מובן בפשטות, אַז בשעת א איד הערט אַז אימיצער קומט לוחם זיין מיט אים, איז ער צום אַלעם ערשטן מתפלל צום אויבערשטן און ערשט דערנאָך הייבט

25) לב, יד.

26) לב, ח.

27) בתנחומא (באבער) ועד״ז בילק״ש שם הפסוקים הם כבפרש״י אלא שלמלחמה הובאה התחלת הכתוב „ויאמר אם יבא עשו וגו׳״. אבל שם קאי על הכתוב „ויחץ את העם אשר אתו״ — זיינן מבפנים והלבישן לבנים מבחוץ. ובפסיקתא דר״כ שם קאי על הכתוב „והוא עבר לפניהם כו׳ מה עשה זיינן מבפנים כו׳״.

28) משא״כ במדרשים הנ״ל שלא קאי על כתוב זה, כבהערה שלפנ״ז.

29) במדרש לקח טוב „שכוון עצמו״.

30) ראה מדרש לקח טוב שם בסופו: להלחם כנגדו כו׳ ואחר כך התחיל בתפלה ובדורון.

ער אן טאן בדרך הטבע (גרייטן זיך צו למלחמה וכו') — היינט ווי איז שייך צו זאגן, ובפרט בא יעקב אבינו אז ער האט זיך פריער געגרייט למלחמה און ערשט דערנאך מתפלל געווען[31]?

מוז מען זאגן אז אויך יעקב האט זיך אזוי געפירט (וכדלקמן). און דאס וואס דער פסוק זאגט „ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן גו' ויאמר אם יבוא עשו גו' והי' גו' לפליטה" איז עס א הקדמה — ביאור צו זיין תפלה

— הערנדיק די שמועה פון די מלאכים („הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו") איז „וייר[א] יעקב מאד ויצר לו" און דאס האט געבראכט אז „ויחץ את העם גו'", וואס נאכדעם איז פאר־שטאנדיק תפלתו. און נאכדעם — אויף מארגן — ווען יעקב האט געזען „והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש", ערשט דעמאלט — „ויחץ את הילדים גו'"[32].

ווארום דער „ויחץ את העם" פון דעם פסוק איז ניט דער „ויחץ" וואס שטייט ווייטער[33], כפשוט — דא איז געווען „ויחץ את העם גו' ואת הצאן גו'" און דערנאך איז ויחץ נאר פון „הנשים ואת הילדים" און ניט לשתי מחנות;

דא זאגט ער אז „ויחץ גו' לשני מחנות" און מיט דער כוונה אז „אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והי' המחנה הנשאר לפליטה", און ווייטער זאגט ער „ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת (גלייך נאך זיי) לאה וילדי' אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים" — איין מחנה, ווי ער זאגט בפירוש[34] אז ווען עשו „וישא את עיניו" איז געווען „וירא את הנשים ואת הילדים" די אלע אויבן־דערמאנטע, ניט אז עס זיינען געווען צווויי באזונדערע מחנות וואס די צווייטע האט געקענט אנטלויפן (איז דער צייט ווען עשו באפאלט די ערשטע מחנה).

און רש"י איז מפרש אז „והי' המחנה הנשאר לפליטה" מיינט „על כרחו כי אלחם עמו", אז עשו וועט בעל כרחו ניט קענען זיי שלעכטס טאן

דער „ויחץ גו' לשני מחנות" — איז מחנה האחת געווען הצאן והבקר והגמלים (וכמובן אויך פון דעם „עם אשר אתו" — די רועים וכו' וואס זיי־נען שייך צו זיי), און די „מחנה הנשאר" איז די „נשים והילדים" און דער „עם" וואס איז שייך צו זיי[35] — כמפורש דער־נאך בא „ויעבור את מעבר יבק"[36] צוויי באזונדערע ויעבור.

נאך דעם ויחץ — קען ערשט קומען די תפלה — וויבאלד און מצד הבטחות שהבטחני[37] — וואס דערפאר איז מחנה הנשאר (הנ"ל) לפליטה בודאות, משא"כ צאן וכו' פון מחנה האחת.

און כדי צו מוכיח זיין די וודאות פון יעקב'ן אז ער וועט מנצח זיין עשו'ן, איז

31) ראה אלשיך כאן קושיא הי"ד.

32) לג, א־ב.

33) בפשש"מ, ודלא כברבינו בחיי עה"פ. ועד"ז בתיב"ע עה"פ לג, ב (וראה תרגומו עה"פ לב, ח •).

34) לג, א. לג, ה.

35) וכן הוא באברבנאל שם (ועד"ז הוא בעקידה ובאלשיך) דמחנה האחד הי' מהצאן והבקר והגמלים ושאר המקנה (עם הרועים), ונשיו וילדיו במחנה בפ"ע.

36) לב, כג־כד.

37) פרש"י לב, יד.

•) ושם, שהב' מחנות הם מחנה לאה ומחנה רחל. אבל שם לג, ב: דמחנה הא' הוא השפחות ובניהם, ומחנה הב' לאה וילדי' ורחל ויוסף, אבל אינו ע"פ פשש"מ — דהרי העביר גם הצאן גו'.

רש"י ממשיך „התקין[38] עצמו לשלשה דברים" — אז יעדע פעולה וואס יעקב האָט געטאָן פאַר די הצלה, איז געווען אין אַן אופן פון „התקין עצמו", כדלקמן.

ו. וועַן אַ מענטש גרייט זיך צו טאָן אַ געוויסע זאַך, אַדער מערערע זאַכן, איז דער ביטוי ע"ד הרגיל דערויף: „הכין[39] עצמו" וכיו"ב. דאָ שטייט אַבער דער לשון „התקין עצמו", קומט דאָס מדגיש זיין נאָך אַן ענין אין דער הכנה:

„הכין" מיינט כפשוטו, אַז ער גרייט זיך טאָן אַ געוויסע פעולה וואָס די הכנה קען זיין אַדער דורך אַ מעשה בפועל, אַדער דאָס איז אַ הכנה בנפש צו טאָן די פעולה, צו מתפלל זיין וכיו"ב.

דער לשון „התקין" — מלשון תיקון[40] — מיינט ניט בלויז הכנה סתם, נאָר ס'איז אויך מתאר דעם אופן ההכנה — ער איז „מתקן" עצמו, ער טוט אויף אין זיך די צוגעגרייטקייט צו טאָן דאָס.

עד"ז איז געווען ביי יעקב'ן. דאָס וואָס ער האָט זיך געגרייט לדורון ולתפלה ולמלחמה איז געווען באופן של „התקין עצמו":

ווי רש"י איז מפרש — בנוגע למלחמה — מצד עצמו איז וירא ויצר[41] האָט געדאַרפט זיין „התקין עצמו"; בנוגע לדורון — איז ער געווען שרוי בכעס שהי' צריך לכל זה[42] — נאָר „התקין עצמו": און אַזוי אויך בנוגע לתפלה — אַז אע"פ וואָס „אני[43] ירא שמא משהבטחתני נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו" איז התקין עצמו און האָט מתפלל געווען און מוסיף געווען בתפלתו „היטב איטיב[44] — היטב בזכותך איטיב בזכות אבותיך".

ז. עפ"ז איז מוסבר דער טעם וואָס רש"י ברענגט די ראיות דוקא פון די פסוקים (און ניט פון אַנדערע), ווייל די ראיות פון זיי זיינען ניט בנוגע דער עצם הכנה, אַז ער האָט זיך געגרייט צו די דריי זאַכן, נאָר אַז די הכנה צו די דריי זאַכן איז געווען אין אַן אופן פון „התקין עצמו".

„לדורון — ותעבור המנחה על פניו" (וואָס דערפון וואָס רש"י איז מעתיק פון פסוק אויך די ווערטער „על פניו" איז מובן אַז די ווערטער זיינען נוגע צו דער ראי') — ווייל פון דעם פסוק לערנט מען אַרויס „על פניו אף הוא שרוי בכעס שהי' צריך לכל זה".

„לתפלה — אלקי אבי אברהם", וואָס דער לשון איז מרמז אויף הבטחת הקב"ה לאבות, כנ"ל.

ועד"ז ביי מלחמה, וואָס רש"י ברענגט דערויף די ראי' פון פסוק „והי' המחנה הנשאר לפליטה": אַז כאָטש מען ווייס פון פריער אַז וירא ויצר כו' (כנ"ל) איז „התקין עצמו" למלחמה, וויבאַלד אַז „והי' המחנה הנשאר לפליטה", עס איז ברור און ודאי אַז די מחנה הנשאר מוז ניצל ווערן (מצד הבטחת הקב"ה),

און רש"י ברענגט „למלחמה" לבסוף — ווייל דאָס איז געווען די שווערסטע זאַך פון דעם „התקין עצמו" בא די

38) ודלא כבמדרשים (הנ"ל הערה 16) „והתקין" (בוא"ו המוסיף), כי אי"ז הוספה וענין חדש בפירושו, כ"א הסברה וטעם בגוף פירושו.

39) ביתרו יט, יא. טו „נכונים" (וראה רש"י שם). ולהעיר מנח יא, ז: הבה.

40) להעיר מלשון תיקון שכבר הובא בפרש"י, לדוגמא — בראשית (א, ז. כה). וירא (יח, ח. שם, כב).

41) פרשתנו לב, ח.

42) פרש"י פרשתנו לב, כב.

43) פרש"י שם, יא.

44) פרש"י שם, יג.

שלשה דברים, אראפנעמען דעם וירא ויצר — פון שמא יהרג אדער יהרוג אחרים[44].

ח. עס בלייבט אבער נאך ניט פאר־ענטפערט: פארוואס איז רש"י מקדים „דורון" פאר „תפלה"? לכאורה איז תפלה געקומען פריער.

איז דער ביאור בזה, אז אע"פ אז לפועל האט ער דעם דורון געשיקט נאך דער תפלה, איז אבער דער תוכן הענין פון דורון — „למצוא חן בעיניך"[45] — געווען די ערשטע זאך וואס יעקב האט מקדים געווען צו טאן — נאך דאן וועט ער האט געשיקט די מלאכים צו עשו"ן, כמפורש בהתחלת הפרשה.

[אמת טאקע אז בעת צרה איז צום אלעם ערשטן איז מען מתפלל צום אויבערשטן אז ער זאל שיקן א הצלה וישועה מלמעלה, אבער בא יעקב"ן איז דאך געווען — כפרש"י[46] — היית אומר — ניט כרגיל „אמרת"[47] — געהאלטן אין איין זאגן „אחי הוא"

מער ניט וואס יעקב האט געוואלט עס זאל זיין נאך מער פון אחוה סתם, נאר — למצוא חן בעיניך און דערפאר — איז „וישלח יעקב מלאכים גו' ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך — שאני שלם עמך ומבקש אהבתך"[48] ניטא קיין עת צרה.

ערשט וועט די מלאכים האבן זיך צוריקגעקערט און דערציילט אז עס איז ניט „אחי הוא" נאר „עשו הרשע"[46], האט יעקב מתפלל געווען „הצילני נא גו'", און דערנאך אים געשיקט דעם דורון, אפשר וועט ער אים מיט דעם קענען מפייס זיין].

ט. ס'איז אבער נאך אלץ ניט גלאטיק דער לשון רש"י „התקין עצמו לשלשה דברים" — דלכאורה האט ער געדארפט זאגן „התקין עצמו לדורון לתפלה ולמלחמה" (ובלשון הש"ס בכ"מ[49]: מניינא למה לי)? והביאור בזה:

אויך נאך דעם ווי די מלאכים האבן מודיע געווען יעקב"ן אז ניט „אחי הוא" נאר „נוהג עמך כעשו הרשע ועודנו בשנאתו" — איז בא יעקב"ן געווען דריי מעגליכקייטן בבת אחת:

מצד עשו, איז אפשר מספיק צו שיקן אים א דורון און דערמיט אים מפייס זיין, ווי ס'איז מובן געווען בא יעקב"ן פון דעם וואס רבקה האט עם געשיקט[50] אז ער זאל זיך אומקערן קיין ארץ ישראל

— דלכאורה תמוה: וויבאלד אז עשו הרשע איז „עודנו בשנאתו", ווי אזוי האט רבקה געשיקט צו יעקב"ן אז ער זאל זיך אומקערן? איז דערפון גופא א הוכחה, אז כאטש עשו איז „עודנו בשנאתו", איז אבער בטל געווארן חמת עשו, און ס'איז ניטא קיין סכנה פון „אשכל גם שניכם יום אחד"[51]. און שנאתו קען מען אראפנעמען דורך שיקן אים א דורון,

מצד יעקב אבער, וואס ער האט חושש געווען („שמא .. נתלכלכתי

---

45) לב, ו.

46) פרשתנו שם, ז.

47) גם בזה מודגש גודל הדיוק בפרש"י עה"ת. „נפלאות" — בשינוי תיבה אחת!

48) פרש"י שם. וי"ל שכוונת יעקב בזה שהודיע לו „ויהי לי שור וחמור גו' למצוא חן בעיניך" היתה גם לרמז לו שמוכן ליתן לו ממנו במתנה, אף שבעיקר הי' בשביל לומר לו „זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ" (פרש"י שם עה"פ ד"ה ויהי).

49) שבת סט, א. וש"נ.

50) פרש"י פרשתנו לה, ח.

51) תולדות כז, מד־מה.

בחטא") קען זיין אז דער „עודנו בשנאתו" איז געגוג אויף זיין אַ מצב פון סכנה ע"ד ווי מ'גיעפינט בא לוט אז דער חטא פון ישיבתו בסדום האָט געבראַכט דעם „ויקחו את לוט"[52] — האָט ער אויך געדאַרפט האָבן די תפלה „אלקי אבי אברהם" — בזכות אבותיך.

און וויבאַלד די פעולת ההצלה שע"י תפלה קען זיין אויף צוויי אופנים — (א) ווי דער אויבערשטער האָט אים מציל געווען פון לבן — „אלקי אבי אברהם ופחד יצחק הי' לי גו' ויוכח אמש"[53]; (ב) אַ הצלה וואָס מ'דאַרף אַנקומען צו אַ מלחמה, ווי די הצלה פון לוט[54] וואו אברהם האָט געדאַרפט מלחמה האָבן אים צו ראַטעווען — דערפאַר האָט יעקב געמוזט זיך מכין זיין אויך צו מלחמה.

יו"ד. ע"פ יינה של תורה שבפירוש רש"י ז"ל — אין דעם וואָס יעקב „התקין עצמו" צו אַלע שלשה דברים בבת אחת. און דאָס איז אויך דער דיוק לשון רש"י „התקין עצמו לשלשה דברים", ווייל כדי גרייט זיין צו טאָן די דריי זאַכן צוזאַמען, איז היפך הטבע, מוז זיין „התקין עצמו", מען דאַרף זיך מתקן ומשנה זיין. וואָרום יעדער פון די דריי ענינים איז אַ תנועה הפכית פון דעם צווייטן ענין: דורון איז אַ תנועה פון קירוב וחסד, מלחמה — אַ תנועה פון ריחוק וגבורה. און ביידע — בין בנ"א. תפלה — איז בקשת רחמים מלמעלה. און דעריבער, כדי צו קענען שטיין אין די דריי פאַר-שידענע (הפכיות'דיקע) תנועות בבת אחת, איז דאָס ניט בטבע האדם — אפילו ניט לפי טבע דקדושה פון נפה"א (וואָס יעדע מדה איז אין אַ באַזונדער תנועה וציור), נאָר עס פאַדערט זיך אַן ענין פון „התקין עצמו", שינוי הטבע.

יא. ס'איז אַבער הא גופא טעמא בעי — פאַרוואָס האָט זיך געפאַדערט אַז יעקב זאָל שטיין אין די אַלע דריי תנועות בבת אחת?

וועט מען דאָס פאַרשטיין לויט דעם ביאור אין חסידות[55] אויף דעם פסוק[56] „ונאספו שמה כל העדרים", ע"פ המשל פון אַ מלחמה גשמית, אַז די הצלחה במלחמה ווערט דורך דעם וואָס מ'שטעלט אַוועק „כל ג' מחנות שלו נגד מחנה וחלק א' של השונא", וואָס דאָן „יתגבר בודאי עליו", און דערנאָך „יעשה כן למחנה ב' של השונא וכו'".

און עד"ז איז אין עבודת ה', אַז כדי צו מנצח זיין מלחמת היצר, דאַרף מען מעורר זיין „כל ג' מדות דקדושה (אהבה יראה און רחמים) לעומת מדה אחת דקליפה ועי"ז בודאי יפילו וינצחו אותה". און דאָס מיינט „ונאספו שמה כל העדרים" — „שהם אהוי"ר ורחמנות דקדושה".

כשם ווי דאָס איז אין מלחמת היצר (ביי יעדן אידן בפרט), עד"ז איז דאָס אין דער עבודה פון אידן אין גלות בכלל, וואָס אין גלות זיינען דאָ כמה סוגים כלליים — גלות ישמעאל און גלות אדום (עשו) — אַז כאָטש יעדער סוג גלות האָט זיין פרטיות'דיקן אופן

52) פרש"י לך יד, יב. וראה ג"כ פרש"י וירא יט, יט.

53) ויצא לא, מב.

54) לך יד, יד ואילך.

55) כ"ק הצ"צ (נעתק ב„התמים" חוברת ג' קכ, א). וראה לקו"ת ואתחנן ה, א. לקו"ש ח"כ ע' 407 ואילך.

56) ויצא כט, ג.

*) עי"ש שהוא „ע"פ הקדמה ששמעתי מפה הק' כאאזמוי"ר נ"ע כו'".

העבודה מתאים לאופן הגלות (ישמעאל חסד דקליפה, עשו גבורה דקליפה[57]) — איז אבער דער זיכערער דרך צו בייַ־שטיין (און — ביז צו מנצח זיין און איבערמאכן) דעם גלות דאַרף מען צונויפקלייבן אלע ג' מדות דקדושה ביחד.

און וויבאלד אז די נתינת כח אויף דער עבודה פון אידן (סימן — לבנים) נעמט זיך פון „מעשה אבות" — גע־פינט מען בייַ יעקב"ן, בחיר שבאבות, די התכללות פון אלע ג' מדות אין די ביידע סוגים פון גלות:

אלס הקדמה צו זיין זיין אין בית לבן (וואס איז פארבונדן מיט גלות בבל[58]) — ונאספו שמה כל העדרים; און עד"ז אין דער עבודה פון בירור פון עשו"ן (גלות אדום) אז עס איז געווען „התקין עצמו לשלשה דברים (ביחד)" — די דריי קוין פון חסד (דורון) גבורה (מלחמה) און ת"ת ורחמים (תפלה).

יב. פון כהנ"ל איז אויך די הוראה אין דער עבודה פון יעדן אידן:

בשעת מ'דארף ראטעווען אידישע קינדער פון דעם אופן החינוך פון עשו"ן, קען מען זיך ניט באנוגענען מיט זיין אייגענעם טבע ווי ער איז איינגע־וואונט אין עבודת ה', נאר עס דארף זיין „התקין עצמו", זיך מתקן זיין און איבערמאכן. ווארום בשעת מען גייט מיט א חשבון וטעם ודעת, מתאים לפי עבודה פרטית נגד עשו"ן, קען מען ניט זיין זיכער אז מ'וועט קענען מיט אים זיך איינקערן ובעיקר ראטעווען אלעמען וועמען מ'דארף פון אים ראטעווען.

דוקא בשעת מען גייט אן חשבונות אין אז אופן פון „על כרחו", און מיט אלע זיינע כוחות צוזאמען, התקין עצמו, איז מען מצליח אז מען נעמט איין עשו"ן ביז עס ווערט מקוים דער יעוד „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה להי המלוכה"[59], בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ וישלח תש"ל)

57) לקו"ת שם.
58) ראה אוה"ת ויצא רכו, סע"א.
59) עובדי' בסופו. הובא בפרש"י בפרשתנו לג, יד.